

Sipos János 1987 óta több mint tízezer dallamot gyűjtött török, azeri, karacsaj, kazak, kirgiz és türkmén népektől, és különböző nyelveken 14 uttoró kötete jelent meg e népek népzeneiről.

Mostani könyvében a kaukázusi karacsaj-balkár nép zenéjével ismerkedhet meg az olvasó. E török nép jelentőségét növeli, hogy ősei abban a Kazár Birodalomban éltek, ahol a magyarok ősei is hosszú időt töltöttek el.

Olvashatunk a kaukázusi kutatásokról, a karacsaj nép kialakulásáról és népzenejének magyar vonatkozásairól. Ismergethatjuk a bő kottagyűjteményt és a karacsaj dalaövegeket magyar fordításukkal együtt. A DVD melléklet pedig a legszebb karacsaj népdalokat mutatja be, bőséges videó felvetelekkel, kottákkal és hangzóanyaggal.

SIPOS JÁNOS – UFUK TAVKUL
A RÉGI MAGYAR NÉPZENE
NYOMÁBAN

SIPOS JÁNOS – UFUK TAVKUL

A RÉGI MAGYAR NÉPZENE NYOMÁBAN

A KAUKÁZUSI KARACSÁJOK NÉPZENÉJE

L'Harmattan
MTA BTK Zenetudományi Intézet

SIPOS JÁNOS – UFUK TAVKUL

L'Harmattan

Tartalom

BEVEZETŐ	7
A MAGYAR NÉPZENE KELETI KAPCSOLATAINAK NYOMÁBAN	11
Beszámoló negyed évszázados népzenei kutatásaimról	11
Magyar kutatók a Kaukázusban	29
Karacsáj gyűjtőútjainkról	32
A KARACSAJ-BALKÁR NÉPRŐL (<i>Ufuk Tavkul</i>)	39
A nép kialakulása	39
Karacsáj-balkárok európai és orosz utazók szemével	55
Társadalmi életükről	61
Társadalmi rétegződésük	63
Régi szokások, dalok, istenek	73
Hogyan kerültek karacsáj-balkárok Törökországba?	84
A KARACSAJ NÉPZENE	91
A karacsáj-balkár népzene áttekintése	91
Speciális dallamok	93
A karacsáj népzene osztályai	94
1. osztály: Forgó illetve plagális mozgás (№ 1–8)	94
2. osztály: Egy vagy két rövid sor és változatai x(1)l kadenciákkal (№ 9–37)	95
3. osztály: Négy rövid sor (1) főkadenciával (№ 38–53)	100
4. osztály: Négy rövid sor alaphangon záró első sorral, (ál)kupolás szerkezettel és 1(x)y kadenciákkal (№ 54–62)	103
5. osztály: Négy rövid sor (VII) főkadenciával (№ 63–70)	106
6. osztály: Négy rövid sor (2) és (b3) főkadenciákkal (№ 71–105)	107
7. osztály: Négy rövid alacsony sor (4/5) főkadenciákkal (№ 106–115)	112
8. osztály: Négy rövid sor (4/5) főkadenciákkal és magasabb kezdéssel (№ 116–138)	115
9. osztály: Négy rövid sor (7/8) főkadenciákkal (№ 139–145)	120
10. osztály: Egy- vagy kétsoros tripodikus dalok (№ 146–186)	121
11. osztály: Négysoros tripodikus dallamok (№ 187–199)	126
12. osztály: Dzsir dallamok (№ 200–278)	129
13. osztály: Négy hosszú sor visszatérő (kupolás) szerkezettel (№ 279–287)	139
A karacsáj népzene magyar kapcsolatai	140

NÉPDAL-ANTOLÓGIA	161
A DALOK SZÖVEGE	299
A karacsáj-balkár nyelvről (<i>Ufuk Tavkul</i>)	299
A karacsáj-balkár szókészlet különleges jellemzői (<i>Csáki Éva</i>)	302
A dalszövek és magyar fordításuk (<i>Ufuk Tavkul és Csáki Éva</i>)	310
ZENEI MUTATÓK	383
A dallamsorok ritmusképlete	383
Ütemelőjelzések	389
Dallamagok/sorok száma és kadenciák	390
Skálák	397
Formák	398
Ambitus	402
Műfajok	405
AZ ELSŐ SOROK MUTATÓJA ÁBÉCÉRENDBEN	407
HIVATKOZÁSOK	417
A DVD melléklet tartalma	425

A tíz éven keresztül folytatott expedíciókat támogatta az OTKA K 67997,
a British Academy Stein-Arnold Exploration Fund,
és a Mellon Fellowship for Research in Turkey

A zenei tanulmány megírását az NKA 1402/0037 alkotói támogatás tette lehetővé
A kötet megjelenését támogatta az OTKA PUB-K 85243
A fotókat készítette: Sipos János és Ufuk Tavkul
A DVD-t szerkesztette: Sipos János

© Sipos János, 2012

© MTA BTK Zenetudományi Intézet, 2012

© L'Harmattan, 2012

ISBN 978-963-236-564-0

L'Harmattan France
7 rue de l'Ecole Polytechnique
75005 Paris
T.: 33.1.40.46.79.20

L'Harmattan Italia SLR
Via Bava, 37
10124 Torino-Italia
T/F.: 011.817.13.88

A kiadásért felel Gyenes Ádám

A Kiadó kötetei megrendelhetők, illetve kedvezménnyel megvásárolhatók:
L'Harmattan Könyvesbolt Párbeszéd Könyvesbolt
1053 Budapest, Kossuth L. u. 14–16. 1085 Budapest, Horánszky utca 20.
Tel.: 267-5979 www.konyveslap.hu

harmattan@harmattan.hu
www.harmattan.hu

A szöveget gondozta: Macskássy Zsuzsa
Előkészítés: Kardos Gábor

Nyomdai kivitelezés a Demax Művek nyomdaipari Kft.,
felelős vezetők: Miklóssy János, Tábori Szabolcs